

Oikeustapauskokoelma

Asia C-121/15

**Association nationale des opérateurs détaillants en énergie (ANODE)
vastaan
Premier ministre ym.**

(Conseil d'État'n (Ranska) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Ennakkoratkaisupyyntö — Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen — Direktiivi 2009/73/EY — Energia — Kaasuala — Maakaasutoimituksista loppukäyttäjiltä perittävien hintojen vahvistaminen — Säädetyt tariffit — Este — Yhteensopivuus — Arviointiperusteet — Toimitusvarmuutta ja alueellista yhteenkuuluvuutta koskevat tavoitteet

Tiivistelmä – Unionin tuomioistuimen tuomio (viides jaosto) 7.9.2016

1. *Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen — Lainsäädännön lähentämistoimenpiteet — Maakaasun sisämarkkinoita koskevat yhteiset säännöt — Direktiivi 2009/73 — Julkisen palvelun velvoitteiden asettaminen toimijoille — Maakaasutoimituksista perittävien hintojen vahvistaminen — Luokitteleminen esteeksi kilpailuun perustuvien maakaasualan markkinoiden toteutumiseksi*

(Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 kohta)

2. *Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen — Lainsäädännön lähentämistoimenpiteet — Maakaasun sisämarkkinoita koskevat yhteiset säännöt — Direktiivi 2009/73 — Julkisen palvelun velvoitteiden asettaminen toimijoille — Maakaasutoimituksista perittävien hintojen vahvistaminen — Hyväksyttävyyden edellytykset — Pyrkimys yleisen taloudellisen edun mukaiseen tavoitteeseen — Jäsenvaltioiden harkintavalta — Rajat*

(SEUT 14 ja SEUT 106 artikla; EU-sopimukseen ja EUT-sopimukseen liitetty pöytäkirja N:o 26; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 36 artikla; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 ja 2 kohta)

3. *Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen — Lainsäädännön lähentämistoimenpiteet — Maakaasun sisämarkkinoita koskevat yhteiset säännöt — Direktiivi 2009/73 — Julkisen palvelun velvoitteiden asettaminen toimijoille — Maakaasutoimituksista perittävien hintojen vahvistaminen — Hyväksyttävyyden edellytykset — Suhteellisuusperiaatteen noudattaminen — Toimenpiteen tarpeellisuus — Arviointiperusteet*

(SEUT 106 artikla; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73 3 artiklan 2 kohta)

4. *Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen — Lainsäädännön lähentämistoimenpiteet — Maakaasun sisämarkkinoita koskevat yhteiset säännöt — Direktiivi 2009/73 — Julkisen palvelun velvoitteiden asettaminen toimijoille — Maakaasutoimituksista perittävien hintojen vahvistaminen — Hyväksyttävyyys — Edellytykset — Toimenpiteen syrjimättömyys*

(Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 ja 2 kohta)

1. Maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltion toimenpide, jolla tietyt toimittajat, joihin kuuluu vakiintunut toimittaja, veloitetaan tarjoamaan loppukäyttäjälle maakaasutoimituksia säännellyillä tariffeilla, on jo luonteensa puolesta esteenä tässä säännöksessä tarkoitetulle kilpailuun perustuvien maakaasualan markkinoiden toteutumiselle, ja tämä este on olemassa, vaikka tämä toimenpide ei ole esteenä sille, että kaikki markkinoilla olevat toimittajat tekevät kilpailevia tarjouksia näitä tariffeja alemmilla hinnoilla.

Vaikka direktiivin 2009/73 mistään säännöksestä ei seuraa, että maakaasun toimitushinnan pitäisi määräytyä yksinomaan tarjonnan ja kysynnän mukaan, tämä vaatimus johtuu nimittäin itse kyseisen direktiivin tavoitteesta ja sen yleisestä rakenteesta; direktiivin tavoitteena on toteuttaa sellaiset täysin ja tosiasiaassa avoimet ja kilpailuun perustuvat sisämarkkinat maakaasualalla, joilla kaikki kuluttajat voivat vapaasti valita toimittajansa ja kaikki toimittajat voivat tarjota vapaasti tuotteitaan asiakkailleen. Tässä yhteydessä viranomaisten toimenpiteisiin perustuva tariffien määrittäminen vaikuttaa väistämättä kilpailuun, ja lainsäädäntö, jolla veloitetaan tarjoamaan maakaasua markkinoilla tiettyyn hintaan, on täten vastoin direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen avointen ja kilpailuun perustuvien maakaasualan markkinoiden toteuttamisen tavoitetta. Lisäksi sillä, että yritykset, joita säännellyt tariffit koskevat, voivat myös vapaasti määrittää tarjouksensa markkinoilla, ei voida asettaa kyseenalaiseksi toteamusta, jonka mukaan kyseessä olevalla valtion toimenpiteellä vaikutetaan kilpailuun. Nimittäin se, että markkinoilla on olemassa kaksi segmenttiä eli segmentti, jossa hinnat vahvistetaan kilpailun ulkopuolella, ja segmentti, jossa hinnat määräytyvät markkinavoimien mukaan, ei ole yhteensopivaa avointen ja kilpailuun perustuvien maakaasun sisämarkkinoiden luomisen kanssa.

(ks. 26 ja 31–33 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta)

2. Se, että valtio puuttuu maakaasutoimituksista loppukäyttäjältä perittävien hintojen vahvistamiseen, voidaan hyväksyä maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2009/73 yhteydessä kolmen edellytyksen täytyessä. Ensinnäkin tällä toimenpiteellä on pyrittävä yleisen taloudellisen edun mukaiseen tavoitteeseen, toiseksi sen on oltava suhteellisuusperiaatteen mukainen, ja kolmanneksi siinä on määrättävä selkeästi määriteltyjä, avoimia, syrjimättömiä ja todennettavia julkisen palvelun velvoitteita ja sillä on turvattava se, että unionin kaasualan yritykset voivat tarjota kuluttajille palvelujaan tasapuolisesti.

Ensimmäisen edellytyksen, joka koskee yleisen taloudellisen edun olemassaoloa, tulkinta on mukautettava siihen uuteen tilanteeseen, joka on seurausta Lissabonin sopimuksen – johon kuuluvat SEUT 106 artiklan lisäksi SEUT 14 artikla, EU-sopimukseen, sellaisena kuin se on Lissabonin sopimukseen perustuvassa muodossa, ja EUT-sopimukseen liitetty pöytäkirja N:o 26 yleistä etua koskevista palveluista ja Euroopan unionin perusoikeuskirja, jolle on annettu sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla on, sekä etenkin perusoikeuskirjan 36 artikla, joka koskee mahdollisuutta käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja – voimaantulosta. Jäsenvaltioilla on siis oikeus unionin oikeutta noudattaen päättää yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujensa laajuudesta ja organisaatiosta. Ne voivat ottaa huomioon erityisesti kansallisen politiikkansa tavoitteet. Harkitessaan direktiivin 2009/73 mukaisesti, onko kaasualalla toimiville yrityksille asetettava yleisen taloudellisen edun nimissä julkisen palvelun velvoitteita, jäsenvaltioiden on tältä osin sovitettava yhteen direktiivillä 2009/73 tavoiteltu vapauttaminen ja muut tällä direktiivillä tavoitellut päämäärät. Direktiivin 2009/73 3 artiklan 2 kohdassa ei tässä yhteydessä luetella tyhjentävästi toimia, jotka voivat olla julkisen palvelun velvoitteiden kohteena, joten jäsenvaltiot voivat edelleen unionin oikeutta

noudattaen vapaasti määrittää ne yleiseen taloudelliseen etuun liittyvät tavoitteet, joihin ne haluavat pyrkiä asettamalla julkisen palvelun velvoitteita. Näiden velvoitteiden tavoitteena on kuitenkin aina oltava yhden tai useamman yleiseen taloudelliseen etuun liittyvän tavoitteen toteuttaminen.

Tästä seuraa, että direktiivin 2009/73 3 artiklan 2 kohtaa, luettuna SEUT 14 ja SEUT 16 artiklan sekä EU-sopimukseen, sellaisena kuin se on Lissabonin sopimukseen perustuvassa muodossa, ja EUT-sopimukseen liitetyn yleistä etua koskevista palveluista tehdyn pöytäkirjan (N:o 26) valossa, on tulkittava siten, että jäsenvaltiot voivat sen nojalla arvioida, onko kaasualalla toimiville yrityksille yleisen taloudellisen edun nimissä asetettava maakaasun toimitushintoja koskevia julkisen palvelun velvoitteita muun muassa toimitusvarmuuden ja alueellisen yhteenkuuluvuuden varmistamiseksi, edellyttäen yhtäältä, että kaikki kyseisen direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa mainitut edellytykset ja erityisesti tällaisten velvoitteiden syrjimättömyyttä koskeva edellytys täyttyvät, ja toisaalta, että näiden velvoitteiden asettamisessa noudatetaan suhteellisuusperiaatetta.

(ks. 36, 37, 40, 44, 45, 50 ja 73 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta)

3. Maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2009/73 3 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä hinnan määrittämisessä käytettävälle menetelmälle, joka perustuu kustannusten huomioon ottamiseen, edellyttäen, ettei tällaisen menetelmän soveltamisesta ole seurauksena se, että valtion toimenpide ylittää sen, mikä on tarpeen sillä tavoitellun yleisen taloudellisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi. SEUT 106 artiklan sanamuodostakin jo nimittäin ilmenee, että sellaisten julkisen palvelun velvoitteiden, joita yrityksille voidaan mainitun 3 artiklan 2 kohdan nojalla määrätä, on oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisia ja että näillä velvoitteilla saadaan täten rajoittaa maakaasun toimitushintojen vapaata määräytymistä 1.7.2007 lähtien vain siinä määrin kuin se on tarpeen niillä tavoitellun yleisen taloudellisen edun mukaisen tavoitteen toteuttamiseksi, ja näin ollen välttämättä rajoitetun ajan.

Toimenpiteestä, joka perustuu vakiintuneen toimittajan kaikkien kustannusten kattamista koskevaan periaatteeseen ja jossa sovelletaan toimittajan toimituskustannuksia kuvaavaa laskentakaavaa ja toimituksiin liittymättömien toimittajan kustannusten arviointimenetelmää, jotka laaditaan sääntelyviranomaisten suorittaman hintakehitystä koskevan vuosittaisarvioinnin perusteella, on todettava, että tarpeellisuusvaatimus edellyttää lähtökohtaisesti kaasun hinnan sen osan tunnistamista, johon on tarpeen puuttua, jotta valtion toimenpiteellä tavoiteltu päämäärä voidaan saavuttaa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava, ylittääkö hintoja koskevan toimenpiteen toteutustapa sen, mikä on tarpeen tavoiteltujen yleisen taloudellisen edun mukaisten päämäärien saavuttamiseksi, ja voitaisiinko kyseiset päämäärät saavuttaa sellaisilla muilla asianmukaisilla toimenpiteillä, jotka ovat vähemmän rajoittavia. Tarpeellisuusvaatimusta on lisäksi arvioitava myös kyseessä olevan toimenpiteen henkilölliseen soveltamisalaan ja tarkemmin ottaen niihin subjekteihin nähden, jotka hyötyvät siitä.

(ks. 53, 65–67 ja 73 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta)

4. Sitä, että valtion puuttuminen maakaasutoimitusten hintojen vahvistamiseen voitaisiin hyväksyä maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2009/73 yhteydessä, koskevista edellytyksistä kolmannesta, jonka mukaan valtion toimenpiteessä on määrättävä selkeästi määriteltyjä, avoimia, syrjimättömiä ja todennettavia julkisen palvelun velvoitteita ja sillä on turvattava se, että unionin kaasualan yritykset voivat tarjota kuluttajille palvelujaan tasapuolisesti, on todettava, että direktiivin 2009/73 3 artiklan 2 kohdassa sallitaan julkisen palvelun velvoitteiden asettaminen yleisesti kaasualalla toimiville yrityksille eikä tietyille määrättyille yrityksille. Tämän direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään lisäksi, etteivät jäsenvaltiot saa harjoittaa syrjintää maakaasualan yritysten välillä niiden oikeuksien tai velvollisuuksien suhteen. Tässä yhteydessä sellaisten yritysten nimeämisjärjestelmän, joille on asetettu julkisen palvelun velvoitteita, ulkopuolelle ei voida ensi arviolta jättää mitään kaasunjakelualalla toimivaa yritystä.

(ks. 70 ja 71 kohta)